

**Gemeente
Rotterdam**

Stadsontwikkeling
Klimaat, Bouwen, Wonen
Drs. C.M. Zeegers MA

Bezoekadres: De Rotterdam
Wilhelminakade 179, Rotterdam
Postadres: Postbus 70012
3000 KP Rotterdam
Internet: www.rotterdam.nl

Retouradres: Postbus 70012, 3000 KP Rotterdam

Van: Anne-Marie Verheijen
Telefoon: 14 010
E-mail: bbo@rotterdam.nl

Uw kenmerk: 22bb4504
Ons kenmerk: M2206-4223 - 22bo005379

Onderwerp: Toezegging Energietransitie
proefwijk BoTu

Datum: 15 september 2022

Geachte,

Onderwerp: Schriftelijke reactie op Inspreken , Huurdersraad West bij de tijdelijke commissie fysiek op 22 Juni 2022 inzake Energietransitie in BoTu.

Portefeuillehouder: C.H. Zeegers

Op 22 juni 2022 heeft u ingesproken bij de tijdelijke commissie Fysiek. Bij het inspreken heeft u meerdere vragen gesteld aan de commissie over de energietransitie in Bospolder-Tussendijken. De commissie heeft vervolgens het verzoek gedaan om een reactie te geven. Naar aanleiding van dit verzoek heb ik deze schriftelijke reactie opgesteld.

De vragen en opmerkingen die u stelt zijn voor een deel vragen en opmerkingen die een antwoord van Havensteder en/of Eneco behoeven. Om deze reden is ervoor gekozen om ook de antwoorden vanuit deze twee partijen mee te nemen in de schriftelijke reactie.

Opmerking 1.

Huurders hebben niets aan het warmtenet, want nu vliegt de warmte in hun slecht geïsoleerde huizen de ramen uit; met het warmtenet ook.

Havensteder wil komende jaren 800 woningen per jaar isoleren. Hierbij begint Havensteder met de woningen met het slechtste energielabel: E, F en G. De woningen in 'fase 2 aanpak aardgasvrij Bospolder-Tussendijken hebben voornamelijk energielabel C en D, daarom worden zij nu niet geïsoleerd. Havensteder wilde echter deze kans op duurzamere warmte niet voorbij laten gaan. Daarom gaat Havensteder mee in de aansluiting op stadsverwarming.

Opmerking 2.

De energietransitie vraagt om minder energie te verbruiken en daar draagt het warmtenet niets aan bij.

De gemeente stelt voor elke wijk het maatschappelijk goedkoopste alternatief voor aardgas vast. Dit is het alternatief voor aardgas dat op gebiedsniveau de laagste totale kosten over een periode van 30 jaar heeft. Hierbij gaat het om de kosten voor aanpassing van de woning (isolatie + aansluiten), de aanleg van infrastructuur en de energierekening. Bij het vaststellen van alternatieven voor aardgas speelt ook de beschikbaarheid van warmtealternatieven een rol. De Regionale Energie Strategie is daarbij een belangrijk uitgangspunt. Hieruit blijkt dat er op termijn een tekort is aan CO₂-vrije elektriciteit en CO₂-vrij gas terwijl er een overschot aan CO₂-vrije warmte is.

Een collectief warmtenet is voor Bospolder-Tussendijken maatschappelijk gezien het goedkoopste alternatief voor aardgas. Dit komt onder meer doordat er in de buurt van Bospolder al een warmtenet ligt dat uitgebreid kan worden. Dit is, samen met de onderhoud- en verduurzamingsplannen van woningcorporatie Havensteder, een belangrijke overweging geweest om te starten met een gebiedsaanpak aardgasvrij in Bospolder-Tussendijken. Ook konden we hiermee aansluiten bij het programma Veerkrachtig BoTu 2028 waarvan de energietransitie een onderdeel is.

De gemeente onderschrijft de noodzaak om te isoleren. Dat neemt niet weg dat naast focus op energie besparen (door middel van bijvoorbeeld isolatie), ook de overgang van aardgas naar een fossielvrije manier van verwarmen een belangrijk onderdeel is van de energietransitie. Het is echter niet mogelijk aardgasvrij en isoleren altijd en overal tegelijkertijd uit te voeren.

Daarnaast investeren wij vanuit de gebiedsaanpak ook in het besparen van energie. Een voorbeeld is onze subsidieverlening aan stichting Pauw voor de taal-milieucoaches. De taal-milieucoaches zetten zich in om energiebesparende maatregelen aan te brengen bij bewoners in de wijk. Ook zijn wij bezig met het opstellen van een subsidieregeling voor het verduurzamen van VvE's. Met deze subsidieregeling kunnen VvE's tot 50.000 euro subsidie ontvangen voor het isoleren en verduurzamen van hun gebouw.

Opmerking 3.

Uitrol van het warmtenet is financieel riskant voor gebruikers door de koppeling warmteprijs aan de gasprijs.

Net zoals bij aardgas kunnen de tarieven voor warmte elk jaar veranderen. Ze kunnen stijgen en dalen. Dit verandert niet in de nieuwe situatie. Omdat bij het aansluiten op het warmtenet de consument niet zelf de leverancier kan kiezen, heeft de overheid de Warmtewet gemaakt. Deze wet zorgt ervoor dat de klanten erop kunnen vertrouwen dat zij een eerlijk tarief betalen.

De Autoriteit Consument & Markt (ACM) stelt elk jaar een maximumtarief vast en controleert of leveranciers zich aan de regels in de Warmtewet houden. De ACM bepaalt het maximumtarief aan de hand van het 'Niet Meer Dan Anders' principe (NMDA). Dit betekent dat kosten voor warmte via een warmtenet niet hoger mogen zijn dan de kosten die de klant bij gelijk gebruik zou hebben gehad voor aardgas.

Eneco stelt jaarlijks de warmtetarieven vast en zorgt dat ze nooit boven deze maximumtarieven zitten. De ACM toetst of alle warmtebedrijven zich aan die maximumtarieven houden.

In de Rotterdamse warmteconcessies is bovendien een korting afgesproken. Deze korting is €215.91 inclusief BTW per aansluiting per jaar (prijspeil 2022). De zogeheten WBR-korting geldt sinds 01-01-2014 en geldt voor 31 jaar. Dit betekent dat het overgrote deel van de Rotterdammers minder betaalt voor warmte dan afnemers in andere delen van Nederland.

Daarnaast heeft Havensteder ervoor gekozen om in de gebiedsaanpak Bospolder-Tussendijken deel I de huur van de afleverset voor haar huurders voor 30 jaar af te kopen. Dit scheelt de huurder van Havensteder in de gebiedsaanpak Bospolder-Tussendijken deel I €125.50 per jaar (prijspeil 2022).

Opmerking 4.

Zet in op isolatie, mits betaalbaar voor de huurders; de meest effectieve CO₂-reductie.

Een cv-ketel vervangen voor een aansluiting op het warmtenet levert een CO₂ reductie van 69% op per unit. Zie daarnaast de reactie op opmerkingen 1 en 2.

Vraag 5.

Zet in op hybride warmtepompen waarmee CO₂ wordt bespaard. Gebruikers gaan minder betalen, en latere bijmenging met waterstof blijft wel een optie.

Het Kabinet wil dat er in 2050 geen fossiele warmtebronnen meer worden gebruikt in de gebouwde omgeving. In Rotterdam werken we via verschillende sporen hiernaartoe door te isoleren, stapsgewijs en de gebiedsaanpakken aardgasvrij. Hybride warmtepompen zijn vooral interessant in wijken waar voorlopig geen gebiedsaanpak aardgasvrij start. Ook moet er voldoende ruimte zijn in de woning voor de hybride warmtepomp. Bij gestapelde bouw is dit vaak niet het geval.

Tot slot zien wij hybride warmtepompen als een tussenoplossing, want uiteindelijk moeten alle gebouwen van het aardgas af. Groene waterstof is hard nodig om de industrie en zwaar transportvervoer te verduurzamen en minder geschikt om woningen mee te verduurzamen.

Tot slot, een collectief warmtenet voor Bospolder-Tussendijken is niet alleen het goedkoopste alternatief, het levert ook meer CO₂-reductie op dan een hybride warmtepomp.

Opmerking 6.

Zet in op zonnepanelen waarbij het elektriciteitsnetwerk kan worden ontlast. Ook daarbij kunnen bewoners, huurders en kopers, wel financieel profiteren van de energietransitie.

Als gemeente stimuleren we zonne-energie op daken en gevels van gebouwen en op of langs infrastructuur. Dit is in lijn met de doelstelling van de Regionale Energiestrategie Rotterdam-Den Haag om in 2030 veertig procent van alle geschikte daken, waaronder

bedrijfsdaken, te voorzien van zonnepanelen. Daarbij worden de energievoerders ook financieel ondersteund. In Bospolder-Tussendijken is de Delfshaven Energie Coöperatie actief.

Havensteder heeft de ambitie om de komende jaren op veel van haar woningen zonnepanelen te plaatsen. Dit is een van de maatregelen om de energierekening te verlagen en duurzame stroom op te wekken. Isoleren is een tweede maatregel die de energievraag beperkt en de energierekening verlaagt. De overstap naar een duurzame warmte installatie is de derde maatregel in de energietransitie om aardgasvrij te worden en (in 2050) geen fossiele brandstoffen meer te gebruiken. Deze verschillende maatregelen zet Havensteder in om de transitie te maken naar duurzame, toekomstbestendige, comfortabele woningen met betaalbare woonlasten. Afhankelijk van het project vinden deze maatregelen alle drie tegelijk plaats maar elke maatregel kan ook los van elkaar worden uitgevoerd.

Opmerking 7.

Volgens Arno Bonte is de ontkoppeling van de gasprijs pas in 2024 met mogelijk een lange overgangsperiode van 10 jaar. Sociale huurders betalen langdurig de hoofdprijs.

In de laatste kamerbrief van de minister voor Klimaat en Energie wordt aangegeven dat de nieuwe, op kosten gebaseerde, tariefregulatie in gaat op 1 januari 2025. Met deze kosten gebaseerde tarief regulatie wordt de ontkoppeling tussen gas en warmteprijs gerealiseerd. De periode tot 1 januari 2025 zal de ACM gebruiken om de implementatie hiervan voor te bereiden.

Zie voor een verdere toelichting de reactie op opmerking 3. Door het 'niet meer dan anders'-principe betaal je voor verwarming met warmte niet meer dan voor verwarming met een cv-ketel op aardgas.

Opmerking 8.

Ik verwacht een verdubbeling van de maximumprijs door de ACM.

Zoals bij opmerking 7 is uitgelegd is de verwachting dat er met ingang van 1 januari 2025 de nieuwe op kosten gebaseerde tariefregulering is. Dit jaar zijn de aardgasprijzen helaas hard gestegen. Als deze stijging komend jaar doorzet is de verwachting dat de ACM de tarieven voor warmte mee laat stijgen. Als er wordt gekeken naar de voorgaande jaren is de prijsstijging van stadsverwarming altijd lager dan de prijsstijging van aardgas. Zie hiervoor ook het antwoord bij opmerking 3.

Vraag 9.

De huidige uitrol van het warmtenet in Bospolder-Tussendijken direct op 'hold' te zetten.

In het coalitieakkoord is opgenomen dat we doorgaan met de lopende gebiedsaanpakken aardgasvrij in Rotterdam, waaronder die in Bospolder-Tussendijken. Particuliere eigenaren kunnen kiezen of zij gebruik willen maken van het financiële aanbod van de gemeente om over te stappen op stadsverwarming. Bij huurders van corporaties moet een

minimum van 70% instemming worden opgehaald om aan te sluiten op een warmtenet. Havensteder heeft dat percentage ruimschoots opgehaald voor de eerste 2 fases van de gebiedsaanpak aardgasvrij in Bospolder-Tussendijken deel I.

Vraag 10.

Alle beschikbare middelen te richten op energiebesparing. En daarbij de betreffende ambtenaren, waarmee wij in overleg zijn binnen Energienetwerken Bospolder-Tussendijken daartoe opdracht te geven.

Graag verwijzen wij naar de reactie op opmerking 2.

Opmerking 11.

Binnen het huidige overleg is de nieuwe realiteit van de fossiele energiecrisis naar onze waarneming nog niet voldoende doorgedrongen, en nog steeds hoofdzakelijk gericht op de uitrol van het warmtenet, dat sterk leunt op de fossiele industrie waar wij zo snel mogelijk vanaf moeten.

Waar het warmtenet nu nog voor een deel afhankelijk is van de AVR en industriële restwarmte kunnen in de toekomst duurzame bronnen worden aangesloten op de infrastructuur die nu wordt gelegd. De gemeente ziet het warmtenet in Bospolder-Tussendijken als een belangrijke stap in de transitie naar het uitfasen van het gebruik van fossiele brandstoffen om woningen te verwarmen.

Eneco geeft aan dat de energiesector een belangrijke voortrekkersrol heeft in de energietransitie. Eneco neemt hier verantwoordelijkheid voor en heeft haar ambitie om klimaatneutraal te worden vervroegd naar 2035. Niet alleen in de eigen activiteiten, maar ook in de energie die wordt geleverd aan klanten.

De overstap naar duurzame assets wordt gemaakt door innovatie en investeringen in nieuwe duurzame warmtebronnen zoals aquathermie, geothermie, elektrodeboilers, grootschalige warmtepompen, warmtebuffers en benutting van restwarmte. Dit doet Eneco zelf of samen met partners. De verwachting is dat in 2035 nog maar een beperkt deel van de warmte van Eneco niet uit duurzame warmtebronnen komt. Eneco wil eventuele restemissie aan CO₂ die dan nog vrijkomt bij de warmteopwekking compenseren totdat deze is vervangen door een duurzaam alternatief.

Opmerking 12.

Inspanningen om warmtenet uit te rollen is bedoeld om CO₂ te besparen. In Schiedam is een belangen vereniging die de CO₂ besparing in twijfel trekt.

Een cv-ketel vervangen voor een aansluiting op het warmtenet levert een CO₂ reductie van 69% op per unit.

Vraag 13.

Is er onderzoek geweest of hybride warmtepomp technisch mogelijk zijn? (Vraag commissie lid Van Drunen aan inspreker).

Antwoord inspreker: Het gaat om de stand van de techniek, wat stimuleer je op een bepaald moment. Het is aan het subsidiebeleid van de Rijksoverheid om dat te stimuleren.

Graag verwijzen wij naar vraag 5.

Vraag 14.

In de Gijsinglaanflat wordt geïsoleerd in samenhang met het warmtenet gaat het om deze woningen of zijn het andere woningen in de wijk? (Vraag commissielid Abrahamse).

Antwoord inspreker: Over de Gijsinglaanflat heeft HRW niet geadviseerd. Zij hebben een eigen bewonerscommissie. Onderscheid tussen Gijsinglaan hoog fase 1a is wel energetisch aangepast. Gijsinglaan fase 1b is al een bepaald isolatieniveau maar geen a of b. Afwachten wat de kosten doen met het warmtenet. Of het betaalbaar blijft met de huidige prijzen. HRW heeft geadviseerd over fase 2 en 3 naar aanleiding van de consultatie uitvraag vanuit Havensteder.

Graag verwijzen wij naar de antwoorden op vraag 1 en 3.

Vraag 15.

Wat ziet u als de bottleneck voor het isoleren van woningen? (Vraag Commissielid Kockelkorn).

Antwoord inspreker: Het subsidiebeleid

Graag verwijzen wij naar de antwoorden op vraag 1 en 2.

Vraag 16.

Wat was de reactie van Havensteder en de gemeente op uw advies? (Vraag commissielid Basoglu).

Antwoord inspreker: Havensteder zegt dat de gemeente leidend is. Er zijn berekeningen op tafel gelegd van het begin dat het warmtenet goedkoper zou zijn. Stoken op warmte is duurder dan op gas. Er is te weinig inzet in de wijk rondom andere projecten.

In de prestatieafspraken maken woningcorporaties, huurders en gemeente afspraken over onder andere het isoleren en aardgasvrij maken van woningen. Daarnaast is er de afgelopen jaren regelmatig overleg geweest tussen vertegenwoordigers van de Huurdersraad West en de gemeente, Havensteder en Eneco in het kader van de gebiedsaanpak Bospolder-Tussendijken aardgasvrij.

Uit navraag bij Havensteder blijkt dat in voorbereiding op de aanpak aardgasvrij in Bospolder-Tussendijken in mei en juni van 2020 regelmatig contact geweest is tussen de HRW en Havensteder. In de zomer van 2020 heeft HRW haar advies Havensteder 'Betaalbare en comfortabele energietransitie voor sociale huurders in Bospolder–

Tussendijken' aan Havensteder overhandigd. Havensteder heeft hier in december 2020 formeel op gereageerd.

Naast deze contactmomenten vindt er een continu gesprek tussen de HRW en Havensteder plaats, waarbij ook het standpunt van de HRW op de aanpak aardgasvrij Bospolder-Tussendijken veelvuldig besproken wordt.

Vraag 19.

Kunt u een beeld schetsen van de huidige energie labels van de woningen waar HRW over spreekt? (Vraag commissielid Moti).

Antwoord inspreker: ja een Haringpakkerbuurt (fase 2), bijv. Haringpakkerstraat is gemiddeld C, D en E. Toenmalig was het voldoende voor de plannen. Maar met huidige gasprijs gaat dat niet op.

Antwoord Havensteder:

Graag verwijzen wij naar de reactie op opmerking 1.

Met vriendelijke groet,

Chantal Zeegers
Wethouder Klimaat, Bouwen, Wonen